

Зеркаль Я.Г., Лисенко С.М.

АНТИІНФЛЯЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ

Не можна недооцінювати важливість правильно розробленої та інтегрованої антиінфляційної політики країни. Адже інфляція властива в тому або іншому ступені всім країнам. Інфляція - посідає одне з перших місць серед найбільш гострих і актуальних проблем пов'язаних з економічним розвитком України. Результатом її прогресії є знецінення праці, знищення заощадження юридичних і фізичних осіб, перешкоджання довгостроковим інвестиціям та загальному економічному зростанню [1, с. 42]. Саме тому вибрану тему слід вважати актуальною. Дослідженням антиінфляційної політики та інфляційних чинників України займалися такі вчені, як В. Федоренко, А. Гриценко, А. Сменковський та ін.

Метою даної роботи є дослідження основних труднощів для виконання поставлених цілей антиінфляційної політики, а також рекомендацій щодо використання досвіду вирішення проблем інфляції в інших країнах для сучасної України.

В економічній теорії існує кілька поглядів на сутність та причини інфляції. У вітчизняній науці нині переважають погляди на це явище виключно як на грошовий феномен, пов'язаний з надмірною емісією. Через це боротьба з нею провадиться у напрямі адміністративного скорочення емісії. Боротьба з некерованою інфляцією є однією з головних проблем державного регулювання, бо на її врахуванні ґрунтується вся соціально-економічна, фінансова і банківська політика. З метою стримання інфляції та зменшення її негативних наслідків уряд здійснює антиінфляційну політику. [2, с. 45].

Антиінфляційна політика – це комплекс відповідних заходів державного регулювання економіки, спрямованих на боротьбу з інфляцією. Втілення в життя такої політики вимагає від уряду розроблення антиінфляційної програми, яка визначає мету, задачі і шляхи її реалізації, що залежить від стадії інфляційного процесу, його інтенсивності та інших факторів. Так, задачі боротьби з інфляцією або обмеження масштабів інфляційних наслідків різні і потребують прийняття неоднакових методів регулювання. Важливою частиною розроблення антиінфляційної програми є встановлення кількісних показників, які визначають її кінцеві результати. До таких належать цінові показники (температура інфляції, індекс споживчих цін, індекси оптових цін та ін.), динаміка грошової маси в обігу, розмір і динаміка державних видатків тощо. Вибір конкретних шляхів антиінфляційної політики обумовлюються впливом багатьох факторів, у тому числі: характером інфляційних процесів; загальногосподарською кон'юнктурою; особливостями теоретичної бази економічного розвитку країни; політичними аспектами, оскільки треба визначити об'єкт (сектори економіки, верстви населення), який нестиме головний тягар інфляційних витрат.

У світі вже накопичено певний досвід боротьби з інфляцією. Наприкінці 1970-х - початку 1980-х років у розвинутих країнах Заходу почався період широкого застосування антиінфляційних заходів у зв'язку з істотним зростанням цін. Вони вже базувалися на теоретичних засадах монетаризму і зводились до необхідності підтримувати такий обсяг емісії грошей, який би не перевищував за своїми темпами темпи зростання продуктивності праці і валового внутрішнього продукту.

Разом із тим уряди західних країн використовували рекомендації, що надавалися розробниками концепції «економіки пропозиції». Яскравим прикладом реалізації чіткої низки антиінфляційних заходів у країнах з розвинутою ринковою економікою стала політика президента США Р. Рейгана, яка отримала назву «рейганоміки». Її основні практичні заходи звелись до зменшення дефіциту державного бюджету США за рахунок скорочення перш за все непродуктивних витрат. Так, Р. Рейган скоротив чисельність

Актуальні проблеми економічного і соціального розвитку регіону.

*Регіональна науково-практична конференція, Красноармійський індустріальний інститут
ДонНТУ, 11 грудня 2014*

державного апарату на 100 тис. осіб. Одночасно було вжито низку заходів з посилення мотивації до праці і проведено податкову реформу, яка дала змогу корпораціям направити значні кошти на збільшення виробництва продукції і переоснащення виробництва. Конкретні заходи вживались щодо контролю за емісією грошей і швидкістю обігу грошової одиниці. Усе це дало свої позитивні результати, і вже в кінці 1980-х років інфляція в США знизилась до прийнятного рівня в 4 - 5 % річних.

Цікавим є й досвід боротьби з інфляцією і нашого сусіда Польщі. У 1988 р. рівень інфляції в цій країні склав 85 %, а в наступному році він подвоївся. Для боротьби з цим уряд Польщі розробив і почав реалізовувати антиінфляційну програму, яка мала характер «шокової терапії». Ось основні заходи цієї програми: лібералізація цін; жорстка грошова політика; суворий контроль за зростанням доходів і особливо заробітної плати; зменшення норми індексації заробітної плати залежно від інфляції. Стабілізаційна програма Польщі дала свої певні наслідки хоч і не досягла мети повністю. Ціни все ж таки зростали, а спад виробництва в 1990 р. зупинити не вдалося. Але в цілому цей досвід показує, що навіть у складних умовах, можна здійснювати антиінфляційні заходи і досягати в цьому певних успіхів.

В Україні на початок незалежності не було значного досвіду боротьби з інфляцією і тому в розробці своєї антиінфляційної політики в нашій державі було використано теоретичні й практичні розробки західної економічної науки в цій сфері. Увесь комплекс заходів щодо боротьби з інфляцією і її наслідками, який і складає, власне, антиінфляційну політику держави, у незалежній Україні можна поділити на декілька етапів.

На початку 1990-х років почався перший етап антиінфляційної політики. Він продовжувався з 1991 по 1993 р. Його суть зводилась до спроб в умовах реформування економіки підняти виробництво і наповнити ринок товарами. Але за обмеженості ресурсів і зростання цін через різке подорожчання енергоресурсів, що надходили, головним чином, з Росії, і дії інших факторів, ці спроби здійснити економічне зростання виявились марними. У той же час урядом була здійснена масова лібералізація цін і знято обмеження на підвищення заробітної плати. Усе це призвело до зростання дефіциту державного бюджету, який покривався за рахунок використання потужностей друкарського верстата. Інфляція переросла в гіперінфляцію і стала найбільш загрозливим явищем в економіці нашої держави. За суттю антиінфляційну політику держави на цьому етапі можна назвати антиінфляційною тільки умовно. Насправді вона була проінфляційною.

Другий етап формування й реалізації антиінфляційної політики починався з кінця 1993 і продовжувався до вересня 1996 р. На цьому етапі антиінфляційна політика в Україні набуває певних конкретних ознак. У цей період упорядковано ціноутворення при формуванні оптових цін промисловості. З метою зменшення спекулятивних операцій було обмежено відсотки по кредитах і маржу комерційних банків. Всі ці заходи призвели до суттєвого зменшення динаміки зростання цін і дали можливість 2 вересня 1996 р. почати грошову реформу в Україні.

Третій етап антиінфляційної політики починається з кінця 1996р. і по кінець 1999 р. Антиінфляційна політика базувалась на жорстких монетарних принципах і це призвело до придушення інфляції, яка в 1997 р. склала 110 %.

Проте обмеження приросту грошової маси мало й негативні наслідки. Вони виявились у кризі неплатежів, у зростанні взаємної та бюджетної заборгованості, у підвищенні частки бартерних розрахунків.

З початку 2000 р. в економіці України почалось зростання виробництва. У цих умовах антиінфляційна політика була спрямована на забезпечення підйому економіки. Того часу почали застосовуватись різні, переважно непрямі антиінфляційні заходи. Завдання подальшого реформування економіки, що стоять перед Україною, можуть бути

Актуальні проблеми економічного і соціального розвитку регіону.

*Регіональна науково-практична конференція, Красноармійський індустріальний інститут
ДонНТУ, 11 грудня 2014*

вирішені тільки за умов реалізації послідовної політики фінансової стабілізації, та відновлення накопичень населення. Без цього забезпечити стійке економічне зростання на базі відродження інвестиційної активності й поступовий підйом життєвого рівня є неможливим.

На сьогодні умови проведення антиінфляційної політики надзвичайно ускладнилися через те, що рецесивні тенденції 2012-2013 років були посилені різким погіршенням соціально-політичної ситуації, анексією Криму та подальшим загостренням ситуації на сході країни, а останнім часом і зовнішньою агресією, що значно ускладнило або зробило неможливим ведення економічної діяльності на частині території країни. У стані інфляційної нестабільності орієнтація лише на регулювання з боку співвідношення “попит-пропозиція” може призвести до затяжних криз з повільним періодом стабілізації і оздоровлення економіки. Незважаючи на дію ринкових законів, держава не відмовляється від впливу на ціни, суттєво посилюючи його в кризові для національної економіки періоди.[3, с 1-3]

Вихід з кризового стану для макроекономіки містить два основних елементи. По-перше, приборкання інфляції та, по-друге, припинення падіння виробництва. Однак ключовим моментом є саме вирішення питання інфляції, оскільки це-найважливіша умова для поновлення інвестиційної активності, що, в свою чергу, має забезпечити відродження виробництва.

Між оподаткуванням та встановленням державного контролю за цінами існує функціональний взаємозв'язок і цим користуються уряди, коли ставлять собі за мету припинити зростання внутрішніх цін та поставити у не вигідне становище тих господарюючих суб'єктів, які планують підняти ціну на продукцію. Адже державний контроль над цінами грає надзвичайно важливу роль, особливо в умовах кризису економіки і виходу з нього.

Наприкінці слід додати, що інфляція - це не лише свідомство слабкості економіки, а й свідомство слабкості державної влади або браку політичної мудрості. Слід також звернути увагу на те, що суттєво поліпшити ситуацію можна лише за умов комплексного впровадження заходів антиінфляційного регулювання. Адже економіку будь-якої країни необхідно розглядати як систему, організм з обмеженою кількістю прямих та опосередкованих зв'язків.

Література

1. Марцин В. С. Деякі підходи до регулювання інфляційних процесів на сучасному етапі розвитку економіки / В. С. Марцин // Економіка розвитку № 1(65). – 2013. – С. 42–48.
2. Сменковський А. Інфляція та економічне зростання: статистичний вимір/ А. Сменковський // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 5–6. – С. 45–54.
3. Постанова НБУ від 11.09. 2014 р. № 28 «Основні засади грошово-кредитної політики на 2015 рік».
4. Богиця Д., Волинський Т. Питання макроекономічної стабілізації в Україні.// Економіка України. 1996. №2. С.4-13.
5. Сменковський А. Інфляція та економічне зростання: статистичний вимір/ А. Сменковський // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 5–6. – С. 45–54.